

iets in het achterhoofd
dat alle verschil maakt

Noorderlicht
ROTTERDAM
dienst

Zondag 5 februari 2023
Voorganger: ds. Niels de Jong

Preek

Dienst 5 februari 2023, voorganger: ds. Niels de Jong

Matteüs 25: 1 – 13

Iets in het achterhoofd dat alle verschil maakt

Iets dat in je achterhoofd zit, kan enorm het verschil maken. Ik bedoel als je op twee plekken hebt gesolliciteerd, twee plekken die je beide mooi lijken, en je bent bij de een al aangenomen. Met dat in je achterhoofd, zit je veel ontspannener in dat andere sollicitatietraject. Of je gaat voor een project van 5 jaar in het buitenland werken, maar je weet dat je altijd per direct terug naar Nederland kan en er een huis en een baan op je wacht. Dan zit er toch minder druk op.

Iets in je achterhoofd, kan dus alle verschil maken. Jezus wil graag dat in het achterhoofd van zijn volgelingen dit idee zit, een idee dat ook alle verschil maakt, rust en vertrouwen en zekerheid geeft. Het idee is dit: dat hij terugkomt om alles goed te maken.

Het is ergens natuurlijk een vreemd idee – ik kan me voorstellen dat je het lastig vindt om voor te stellen. Het is een grootse gedachte ook – dat in de wereld alles ten goede keert als Hij, Jezus, terugkomt. Dat gaat in tegen een meer Oosters wereldbeeld dat cyclisch is, waarin alles zich voortdurend in cirkels herhaalt. Dat gaat in tegen een nihilistisch wereldbeeld waarin uiteindelijk alles uit elkaar knalt of in het niets op gaat. Dat gaat ook in tegen een seculier wereldbeeld – een gesloten wereldbeeld waarin we alleen rekenen met iets van binnen onze werkelijkheid dat we kunnen zien, meten of in kaart brengen. Dit idee van Jezus terugkomst, kent een open wereldbeeld waarin gerekend wordt waarin iemand van buiten onze wereld er in komt, om alles anders te maken.

Nu is het niet zo dat Jezus er een enkele keer over gesproken heeft en dan nog in vage termen ook, zodat het in de loop van de tijd mooier en grootser is gemaakt. Nee, Jezus heeft het er veel en vaak over, en heel concreet. In Matteüs 24 bijvoorbeeld een hoofdstuk lang. Daar zegt hij bijvoorbeeld ook dat het voorafgaand aan die terugkeer er nog een heel heftige en ingewikkelde periode zal zijn. En in Matteüs 25 gaat Jezus hier nog verder op door – door er een aantal verhalen over te vertellen. Om zijn volgelingen te helpen om te blijven rekenen met dit idee van zijn terugkomst.

In het verhaal dat we vandaag lezen, gaat het ook weer over die terugkeer van Jezus. En weer dat het volstrekt onbekend is wanneer die komst zal zijn. Het zal onaangekondigd, onverwacht plaatsvinden. En Jezus wil met dit verhaal duidelijk maken waar het tot die tijd op aankomt voor ons. Het is trouwens een verhaal dat wij makkelijk verkeerd interpreteren overigens, omdat we niet vertrouwd zijn met de gebruiken van toen. Maar daar kom ik straks wel op. Laten we eerst het verhaal maar lezen.

Matteüs 25: 1 – 13

Jezus wil graag dat in het achterhoofd van zijn volgelingen dit idee zit, een idee dat ook alle verschil maakt, rust en vertrouwen en zekerheid geeft.
Het idee is dit: dat hij terugkomt om alles goed te maken.

Dit verhaal gaat dus over de onverwachte terugkeer van Jezus. Zoals ik net al zei – in het onderwijs van Jezus is dit geen bijzaak, alsof Jezus alleen hier of daar een suggestie tot zoiets zou hebben gedaan. Nee, het is een heel centrale gedachte. Maar niet alleen bij Jezus, maar ook voor zijn volgelingen de eeuwen door. Het is zelfs een van de belangrijkste gedachten in het christelijke geloof. Naast bijvoorbeeld het idee dat de aarde en alles wat haar bewoont, door God geschapen is. Of naast het idee dat in Jezus' geboorte, God binnen deze werkelijkheid is gekomen, onderdeel is geworden van dit bestaan, mens is geworden, waardoor alles anders is geworden. Wat ook tot de centrale dingen behoort, dat zijn Jezus' lijden, sterven en opstanding uit de dood. Dat daarmee het kwaad op een beslissende manier is verslagen, en mensen zijn vrijgemaakt, zelfs van de macht van de dood. Wat ook centraal staat in het christelijk geloof, is de komst van de Heilige Geest, waardoor God nog meer beschikbaar, ervaarbaar is voor ons mensen. En zo is de terugkeer van Jezus een heel centrale gedachte in het christelijk geloof – want met die terugkeer breekt Gods goede toekomst eindelijk aan. Het enige verschil is dat al die andere centrale dingen in het verleden liggen, terwijl die terugkeer van Jezus nog in de toekomst ligt. En met die verhalen uit Matteüs 25 wil Jezus zijn volgelingen helpen om dat grootse, om die terugkeer in het achterhoofd te houden, ermee te rekenen en te blijven rekenen. En goed voorbereid te zijn. Daarover gaat het ook in het verhaal van de wijze en dwaze meisjes – om voorbereid te zijn op die komst van Jezus.

Er is alleen een probleem met dit verhaal – dat we het niet helemaal snappen wat er aan de hand is, omdat wij zo'n Oosterse bruiloft niet kennen, en dat we daardoor ook zomaar net missen wat Jezus wil zeggen. Het verhaal lijkt te dit te zeggen. Niemand weet precies wanneer de bruidegom komt en de bruidsmisjes zitten te wachten. Maar het wachten duurt lang en de tien meisjes vallen in slaap. De vijf andere meisjes hebben zich hierin vergist. Ze hebben geen reserve-olie bij zich en krijgen hun lampen niet meer aan. De vijf andere meisjes zijn slimmer geweest en waren wel voorbereid op extra lang wachten. Zij kunnen hun lampen aansteken en zo mee met de bruidegom en de stoet die zich om hem heen heeft verzameld. Ze willen of kunnen niet delen met hun olie en die vijf domme meisjes hebben pech. Ze komen te laat voor het feest – en die bruidegom is blijkbaar niet gesteld op laatkomers en ze komen er niet in. Ze krijgen een harde afwijzing te horen. Dus – moraal van het verhaal – het kan lang duren voordat Jezus Christus terugkomt en zorg dat je niet als die dwaze meisjes je vergist in de voorbereiding en met te weinig olie komt te zitten. Maar - in deze uitleg niet echt duidelijk wat die voorbereiding dan is, wat dat 'genoeg olie hebben' dan is. Wellicht de vervulling van de Heilige Geest, zo is het wel eens uitgelegd. Maar dat blijkt nergens in de uitleg of het tekst eromheen. Maar op nog een manier wringt deze uitleg. Want de vijf slimme bruidsmisjes en de bruidegom blijken tamelijk hard en weinig genadig te zijn voor de vijf domme meisjes die een verkeerde inschatting hebben gemaakt. De vijf slimme meisjes blijken niet echt vrijgevig te zijn en de bruidegom is ook wel hard in zijn afwijzing. Je krijgt er een beetje een nare smaak van. Dat lijkt allemaal niet in overeenstemming met de waarden die Jezus vaker communiceert (het belang van vrijgevigheid; de genade van God).

Is er misschien een betere en andere uitleg mogelijk? Ik denk het wel. Eerst maar even proberen in te leven in zo'n Oosterse bruiloft. Dat ging er namelijk op een manier aan toe die voor echte Hollanders bijna niet voor te stellen is. Want zo'n bruiloft ging zonder klok, zonder tijdschema, zonder vaste aanvangstijden. En ook zonder afgemeten momenten waarop wie wanneer welkom is en wie wanneer weer geacht wordt te vertrekken. Die Hollandse 'gastvrijheid' en die Hollandse 'klokvastheid' kende men niet. Ten aanzien van de uitnodiging: op de bruiloft was het hele dorp welkom en alle familie en vrienden. Ten aanzien van startmoment: de bruiloft kon beginnen als de bruidegom met zijn gevolg gearriveerd was.

Wat we ook niet kennen was de gewoonte dat de bruidsmeisjes op een gegeven moment die bruidegom alvast tegemoet gingen. Om hem binnen te halen. Maar ja, die bruidegom kon wel eens van wat verder komen. Of die bruidegom reisde ook met een heel gezelschap, met zijn familie en vrienden. En omdat onderweg er allemaal mensen aanhaakten bij de stoet, kon dat ook veel tijd kosten. Want nieuwe mensen ging je natuurlijk ook weer begroeten en zo, met allerlei plichtplegingen. En iets als 'je locatie delen', was er ook al niet bij. Dus wanneer die bruidegom nu precies kwam, was niet te voorspellen. Dus als je bij de bruid hoorde, zoals bijvoorbeeld de bruidsmeisjes, veelal de ongetrouwde vriendinnen van de bruid, dan wist je dat die bruiloft eraan kwam, maar wanneer nou precies was de vraag. Het kon wel eens lang duren, tot ver na zonsondergang. En het donker was daar ook echt donker, zonder straatverlichting en zo. Dus een eigen lamp was noodzakelijk.

Tot zover klopt het allemaal met wat toen gebruikelijk was, maar dan is er iets gek in dit verhaal. Iets dat niet klopt. En vaak zit daar het punt dat Jezus wil maken. En wat is dan het gekke uit dit verhaal? Die vijf dwaze meisjes hebben wel een lamp bij zich, maar geen olie. In veel versies van dit verhaal is er van gemaakt, dat ze geen reserve-olie bij zich hadden, of niet genoeg olie. Maar ze hebben een lamp zonder olie. Dat is alsof wij een telefoon zonder batterij – daar heb je natuurlijk niets aan. En als ze dan olie vragen van die anderen, dan is dat niet te doen. Dat is alsof wij om batterijen vragen uit iemands anders telefoon. Als dat al zo kunnen, dan lost dat niets op. Alleen dat andere mensen zonder batterij zitten. Dus wat ze vragen, is een onhaalbare oplossing. Dus die dwaze meisjes uit dit verhaal, waren echt dwaas. Wie neemt nou een telefoon mee zonder batterij? Maar midden in die nacht, komt de bruidegom toch opeens. Die vijf dwaze meisjes waren daar dus niet op voorbereid. En als we doorlezen, blijkt aan het eind van het verhaal dat die dwaze meisjes helemaal niet op het feest thuishoorden. Ze waren onbekenden, er was helemaal geen band met de bruidegom, ze passen niet op het feest. Ze probeerden dan nog met een vals kaartje binnen te komen, maar de bruidegom laat zich niet bedriegen.

Wat is dan het punt dat Jezus wil maken? Dat het belangrijk is om goed voorbereid te zijn op de plotselinge terugkomst van Jezus. Ook al weet je niet wanneer Jezus terugkomt. Ook al kan het zomaar langer duren dan je dacht. Maar dat je er op blijft rekenen en dus de goede voorbereidingsmaatregelen hebt genomen. Want uit die voorbereiding blijkt of je echt op Jezus rekt. Zoals die wijze meisjes – die waren echt berekend op de komst van de bruidegom. Maar waar zit die goede voorbereiding dan in?

Dat had Jezus al eerder gezegd – in een ander verhaal dat in Matteüs staat, een verhaal waarin ook al een tegenstelling is tussen wijs en dwaas. De dwaze man uit dat verhaal heeft wel geluisterd naar de woorden van Jezus, maar er niets mee gedaan. Dat is net zo stom als een lamp zonder olie meenemen. Dan baat het je niets. De wijze man uit dat verhaal heeft geluisterd naar de woorden van Jezus, en er ook naar gehandeld. Die liet dus zien Jezus serieus te nemen, om hem te geven, een band met hem te hebben. Want ja, iemand naar wie je wel luistert, maar verder niets mee doet – met zo iemand heb je ook geen echte band.

Die combinatie van horen en doen, zit ook al in een vergelijking die Jezus in Matteüs 24 maakt. Daar zijn twee verschillende dienaren. In het eerste geval gaat de baas weg, en doet de dienaar trouw zijn werk. En als de baas dan opeens terugkomt, wordt hij geprezen en bedankt. In het tweede geval gaat de baas weg, maakt de dienaar er een zootje van. En als de baas dan opeens terugkomt, is hij onaangenaam verrast.

PREPARATION
IS THE KEY

Die onaangename verrassing zit er ook bij deze dwaze meisjes – zij blijken er niet klaar voor en niet naar het feest te kunnen. Terwijl voor de wijze meisjes het juist mooi is dat die bruidegom komt, want nu kan het feest eindelijk beginnen.

En dan komen we bij ons. En de vraag van het verhaal is natuurlijk: zijn wij als de wijze of dwaze meisjes? Als we dwaas zijn, dan zijn we mensen die van de buitenkant gezien worden als christenen. Maar ondertussen zijn we mensen die niet op Hem rekenen, niet met zijn terugkeer leven. Niet echt naar hem geluisterd hebben en al helemaal niet echt doen wat hij vraagt. We hebben Jezus nooit echt serieus genomen. En dus ook niet een echte band met Hem hebben.

Zoals die religieuze leiders van toen – die had Jezus met zijn dwaze meisjes misschien wel het meest op het oog. Want religieuze mensen kunnen soms gaan voor de buitenkant, voor de positie, een bepaalde status, een bepaalde plek – en daarom zitten ze waar ze zitten. Maar ze kennen Jezus niet echt. Moet je op bedacht zijn – dwaze meisjes kunnen zich verhullen in heel geleerde, gewichtige mannen of vrouwen die schijnbaar overlopen van godsdienstigheid. Maar ze kennen Jezus niet en Jezus hen niet. Maar niet alleen godsdienstige leiders lopen het gevaar als die dwaze meisjes te zijn. Ook als gewone gelovige kun je een dwaas meisje worden. Dat je meedoet met anderen die gelovig zijn, maar ondertussen luister je nooit zelf naar de woorden van Jezus en doe je ze al helemaal niet. En voordat we om ons heen kijken of we ergens dwaze meisjes kunnen detecteren, zou je ook naar binnen kunnen kijken. Zit dat dwaze meisje misschien ook in jezelf? Dat deel van jou dat helemaal niet rekt met Jezus, niet wil rekenen met zijn komst, hoopt dat die komst vooral uitblijft misschien wel. Zit je er helemaal niet op te wachten dat Jezus alles ten goede gaat keren, want je vindt het wel best zo.

Het is natuurlijk de bedoeling om op die wijze meisjes te lijken. Zij rekenden met zijn komst, ze waren voorbereid, ze hadden de lamp en de olie bij zich, oftewel ze hadden geluisterd en gedaan wat Jezus gezegd had. En dat is ook de boodschap van dit verhaal, zorg dat je dat doet. Wijs zijn. Luisteren naar de woorden van Jezus en ze in praktijk brengen. In jouw situatie. In jouw leven. En plotseling, waarschijnlijk op een moment dat je het toch niet helemaal had verwacht, zal Jezus er dan zijn. Maar dan ben je niet onaangenaam verrast, maar blij juist. Waar dit zat al in je achterhoofd, hier rekende je op, hier was je zelfs op aan het wachten. Het feest gaat beginnen.

Hoe check je of je nu bij die wijze of dwaze meisjes hoort? Of je het een prettig idee vind als Jezus terugkomt. Of dat je het eigenlijk wel best zou vinden als hij wegblijft...

Dan ten slotte nog dit – over die uitblijvende bruidegom. Je zou kunnen zeggen, net als de bruidegom werd Jezus bij zijn eerste komst opgehouden. Er waren obstakels op de weg. Vijandschap. Verleidingen. Kwaad. Lijden. De dood. Maar hij ging geen van die obstakels uit de weg. Hoe lang het ook duurde. Hoe zwaar het ook was. Jezus ging er doorheen. Ook dat obstakel van het kruis. De Godverlatenheid ook. Duisternis. Hij zag er tegenop. Doodsangsten stond hij uit. Maar hij ging door. Ook het grote obstakel van de dood – ook daar ging hij doorheen. Hij kwam overal doorheen. Niet ongeschonden, maar hij kwam er door heen. En als je dat weet van Jezus, wat hij allemaal gedaan heeft bij zijn eerste komst, wat hij allemaal doorstaan heeft. Dan mag dat je vertrouwen geven dat die tweede komst er ook zal komen. Hij komt. Wanneer precies weten we niet, maar hij komt.

En met dat in je achterhoofd, worden de dingen anders. Alles wordt ten goede gekeerd. Het feest gaat beginnen. Dit verhaal zegt: *wees niet zo dwaas om te denken dat het met Jezus allemaal op niets zal uitlopen. Maar wees zo wijs om ermee te rekenen.* En ondertussen gewoon je leven zo goed leven, de woorden van Jezus in praktijk te brengen. In vertrouwen dat het linksom of rechtsom goed komt, ook al blijft het lang donker. Totdat hij je op de schouders tikt en je zegt: 'ik ben er, ga met me mee. Ik weet wie je bent, ik ken jou door en door, wees erbij.' En misschien, soms, als je heel goed luistert, kun je de stoet al horen. Kun je al iets van die vreugde proeven die eraan komt. (Misschien wel bij het vieren van het avondmaal, bij een bepaald lied, in een dienst, tijdens een mooie ontmoeting, o.i.d).

Amen.